

Temel Şorta Evi

İnci Türkoğlu

Marmara ilçesi, Asmalı Mahallesi, Köyiçi mevki	İnşa dönemi / yılı: 19. yüzyılın ikinci yarısı
GPS: 40°37'02.3''K 27°42'25.8''D	Mevcut durumu: Metruk Mülkiyet durumu: Özel mülkiyet
Tescil tarihi ve numarası: Bursa KTVKBK 15.01.1996 - 4904	

Tarihçe

Kitabesi bulunmayan konut yapısı malzeme, dış cephe, süsleme özellikleri ve benzer örnekler dikkate alınarak 19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilebilmektedir.

Mimari

İki katlı Temel Şorta Evi, kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Evin kuzey yarısı günümüzde yıkık durumdadır (Fig.1). Düz bir arazi üzerine konumlanmış evin

batı ve güney cephesi sokağa bakmaktadır. Başka bir evin duvarına bitleştirilmiş yıkık durumdaki kuzey duvarının, izleri görülebilmektedir. Doğuda ağaç ve otlarla kaplandığından içine girilemeyen küçük bir avlusu bulunmaktadır. Alt kat ahşap karkas arası moloz taş duvar örgülüdür. Üst kat ahşap kaplamalıdır. Oluklu alaturka kiremit kaplı olduğu anlaşılan eğimli kırma çatının büyük bölümü yıkık durumdadır.

Fig. 1: Batı cephe

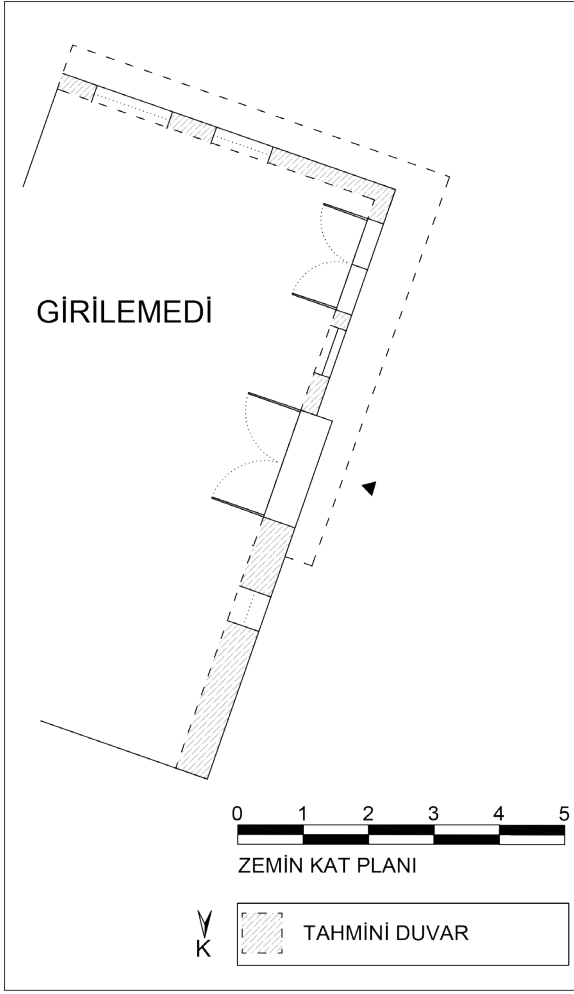

Fig. 2: Güney cephe

Evin sokağa bakan batı ve güney cephesi oldukça özenli düzenlenmiştir (Fig. 1-2). Eve giriş batı cephede biri güneye kaydırılmış diğeri ekseninde iki farklı kapıdan sağlanmaktadır. Güneydeki çift kanatlı büyük kapı alt katta ticari bir mekan olarak düzenlenmiş bölüme giriş sağlamaktadır. Evin asıl girişi, batı cephenin eksenindeki kapıdır. Diğer kapıya göre daha dar tutulmuş olmasına karşın yine çift kanatlıdır. Zeminden yükseltilmiş kapıya basamaklarla çıkılmaktadır. Güney cephede zemin katta çift kanatlı iki dikdörtgen pencereye yer verilmiştir. Üst kat batı ve güney cephelerde, cephe boyunca çıkma yapmaktadır. Çıkma güneybatı köşesinde bağdadi bir konsola (eliböğünde) oturmaktadır. Üst kat batı cephede, evin ana giriş kapısı üzeri balkon (gezemek, açık çıkma) olarak düzenlenmiştir. Günümüzde üst kat, balkonun kuzey duvarından itibaren yıkık durumdadır. Buradaki pencere düzenlemesinin tescil belgesindeki eski fotoğraflar aracılığıyla simetrik olduğu gözlemlenmiştir. Güney cephede üst seviyede üç dikdörtgen

Fig. 3: Güney kanadın içten görünüşü

Fig. 4: Ticari mekan kapısı

pencere açıklığı bulunmaktadır. Üst kat pencereleri giyotin pencere olup ahşap söveleri silmeler, dışa taşıntılı konsollar ve lentolarla vurgulanmıştır.

Günümüzde iç mekan, kuzey bölümdeki yıkık kısımdan algılanabilmektedir (Fig. 3). Evin kuzeyi yıkık olmasına rağmen iki yanda sıralanmış oda düzeni, evin iç sofalı plan tipinde olduğunu göstermektedir. Ayakta kalan kısımda alt ve üst katta sofanın güneyinde ikişer odaya yer verildiği görülmektedir. Üst kata çıkışı sağlayan yeşil boyalı ahşap merdiven, doğu duvarına bitleştirilmiştir. Yıkık bölümden anlaşıldığı kadarıyla kuzey duvarda yer alan ocak nişi de mutfakın bu bölümde olduğunu göstermektedir.

Yapının süslemeleri kapı ve pencerelerde yoğunlaşmaktadır. Batı cephede güneydeki kapıda ahşap yapıştırma tekniğinde dikey dikdörtgen iki kartuş oluşturulmuştur. Sarmal motifli kartuşun köşelerinde iki kademeli dönen eşkenar dörtgenler yer almaktadır (Fig. 4). Genel itibariyle pencereler oldukça

Fig. 5: Batı cephe alt kat seviyesindeki pencere parmaklığı detayları

sade düzenlenmiştir. Yalnızca iki kapı arasındaki pencerede demir parmaklıklar kullanılmıştır. Demir parmaklıkların alt kısımda tomurcuk çiçek motifi üst kısımda ise çam kozalağı motifi ile sonlanması az görülen bir uygulamadır (Fig. 5).

Güncel Durum

Günümüzde tamamen terk edilmiştir ve evin eski sakinleri hemen güneyindeki parselde inşa ettikleri modern binaya taşınmışlardır. Adaya Sürmene'den gelen ailelerden olan Şorta Ailesi üyelerinin anlattığı kadarıyla ev yaklaşık 20 yıldır boştur. Terk sonrasında oluşan hasarlarla birlikte kuzey bölümü neredeyse tamamen çökmüştür fakat planı ve mekansal özellikleri algılanabilir durumdadır. Herhangi bir bilgi tabelası bulunmamaktadır. İç mekana ait detaylar yıkık bölümden anlaşılabildiği kadarıyla raporlanmıştır.

Terk öncesi ilaveler yapıldığı ve onarımlar geçirdiği malzeme farklılıklarından anlaşılabilmektedir. Bu malzeme farklılıklarına

özellikle ticari alan olarak kullanıldığı anlaşılan bölümde rastlanmaktadır. Korunan duvarlarda yapısal çatlaklar, bitkilenme, yüzey aşınmaları ve malzeme kaybı gözlemlenmiştir. Yarısi çökmüş durumdaki çatıda yerinden çıkan tahtalar, dökülen kiremitler ve zeminde çökmeler tespit edilmiştir. Strüktürel açıdan kötü durumda olan bina çevresi için de sorun arz etmektedir. Kısmi olarak korunmuş balkon ve saçaklar için de benzer nitelikler söz konusudur.

Yapı genelinde gerek ahşap gerekse taş bölümlerde ciddi aşınmalar ve yıpranmalar gözlemlenmiştir. Sıcak soğuk hava şartlarında birkaç yıl daha ayakta kalabilmesi oldukça zor görünmektedir.

Risk Değerlendirmesi ve Öneriler

Asmalı Mahallesi'ndeki bu tescilli yapının ahşap bölümleri çürümeye yüz tutmuş, bazı bölümleri kırılmış ve günden güne dökülmektedir. Taş bölümlerinde de yıkılmalar mevcuttur. Saçakların ahşap bölümlerindeki kırılma ve dökülmeler, duvarlarında

bulunan ciddi çatlaklar, önünden geçen yolu ve çevreyi tehdit etmektedir. Çatının yarısi yıkıldığından kiremitler kayma ve dökülme eğilimindedir.

Yapı yüksek derecede bozulma ve doku kaybı riskiyle karşı karşıyadır. Duvarda ve çatıda süregiden tahribatı-yıkılmaları ve deformasyonları durdurmak için yapı askıya alınarak veya güçlendirilerek taşıyıcı duvarların çökme tehlikesi durdurulmalı, taşıyıcı ahşaplar sağlamlaştırılmalıdır. Acil olarak ahşap taban ve tavan döşemelerinin yenilenmesi gereklidir.

Yapının koruma projesi hazırlanmalı ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Özellikle demir pencere ve ahşap kapı süslemeleri ile dikkat çeken ev hakkında herhangi bir bilgi tabelası da bulunmamaktadır. Bilgi levhaları konularak yapılacak düzenleme, bölgede ve çevrede farkındalık yaratacaktır. Amacına ve özgün dokusuna uygun onarımlar ivedilikle gerçekleştirilmelidir. Aksi takdirde kısa süre içerisinde yok olması kaçınılmazdır.